

7. Zjišťování národnosti, státního občanství a jazyka ve světě

Mezinárodní doporučení pro sčítání lidu kolem roku 2000 v regionu EHK /Recommendations for the 2000 censuses of population and housing in the ECE region/ zahrnuje otázku na občanství do základních témat a otázku na získání občanství, národnost příp. jazyk do témat doplňkových.

Tab. 25 Přehled vybraných zemí podle zjišťování občanství, národnosti a jazyka

Země	Rok sčítání	Občanství	Národnost	Jazyk
ČR	2001	ano	ano	ano
Albánie	2001	ne	ne	ne
Belgie	2001	ne	ne	ne
Bělorusko	1999	ano	ano	ano
Bulharsko	2001	ano	ano	ano
Estonsko	2000	ano	ano	ano
Finsko	2000	ne	ne ¹⁾	ne
Francie	1999	ano	ne	ne
Chorvatsko	2001	ano	ano	ano
Itálie	2001	ano	ne ¹⁾	ne
Kanada	2001	ano	ano	ano
Kypr	2001	ano	ano	ano ²⁾
Lichtenštejnsko	2000	ano	ne ¹⁾	ano ²⁾
Litva	2001	ano	ano	ano
Lotyšsko	2000	ano	ano	ano
Lucembursko	2001	ano	ne ¹⁾	ne
Maďarsko	2001	ano	ano	ano
Makedonie	2002	ano	ne ¹⁾	ano
Malta	1995	ano	ne	ne
Monako	2000	ano	ne	ne
Norsko	2001	ne	ne	ne
Polsko	2002	ano	ano	ano ²⁾
Portugalsko	2001	ano	ne ¹⁾	ne
Rakousko	2001	ano	ne ¹⁾	ano ²⁾
Rumunsko	2002	ano	ano	ano
Rusko	2002	ano	ano	ano
Řecko	2001	ano	ne ¹⁾	ne
Slovensko	2001	ano	ano	ano
Slovinsko	2002	ano	ne	ano
Srbsko a Černá Hora	2001	ano	ano	ano
Španělsko	2001	ano	ne	ne
Švýcarsko	2000	ano	ne ¹⁾	ano
Turecko	2000	ano	ne	ne
Ukrajina	2001	ano	ano	ano
USA	2000	ano	ano	ano ²⁾
Velká Británie	2001	ano	ano	ne

1) pojem "nationality" ve smyslu občanství, nikoliv národnosti jako v ČR

2) pojem "mateřský" jazyk přímo neuveden nebo od ČR odlišná definice

❖ **Národnost** vedle samostatné otázky na občanství byla definována:

a) ethnicity, ethnic group, ethnic nationality

- příslušnost k etnické a kulturní skupině, s jejíž kulturou a tradicemi se respondent cítí nejvíce vázán (Estonsko, Lotyšsko, Maďarsko, Litva, Rumunsko, Slovinsko, Bulharsko, Chorvatsko, Kanada, Velká Británie)

b) nationality, national identity:

- národnost, ke které se respondent hlásí (Bělorusko, ČR, Srbsko a Černá Hora, Slovensko, Polsko, Rusko, Ukrajina, USA)

Zvláštnosti:

- rasa - USA (bílá, černá, domorodý Indián...)
- ztotožnění pojmu „etnická“ a „náboženská“ skupina - Kypr

❖ **Rozlišení občanství a národnosti** - podobně jako v České republice - měla i většina zemí bývalého socialistického bloku. Ostatní státy Evropy, ale např. i Kanada, USA aj. zjišťovaly občanství a příslušnost k minoritám pouze v případech, byla-li země multietnická (USA, Kanada, Velká Británie).

❖ **Zjišťování jazyka**

a) *definice jazyka:*

- jazyk, kterým s respondentem v dětství hovořila matka, poručník (ČR, Slovensko)
- jazyk, který je užíván nejčastěji v domácnosti (Polsko, Rakousko)
- jazyk, kterým hovoří respondent plynule (Kypr)
- první jazyk, jemuž se respondent naučil (Kanada, Estonsko, Litva, Slovinsko, Makedonie)
- jazyk, ve kterém respondent myslí a zná ho nejlépe (Lichtenštejnsko, Švýcarsko)

b) *doplňující údaje k mateřskému jazyku:*

- v případě dvojjazyčnosti se uvede jako mateřský jazyk ten, o němž je respondent přesvědčen, že je jeho mateřštinou
- pokud respondent prvnímu jazyku z dětství již nerozumí, uvede jako mateřský druhý osvojený jazyk (Kanada)

c) *další doplňující otázky k jazyku:*

- předpokládaná dvojjazyčnost (Finsko, Estonsko, Slovinsko)
- kromě mateřštiny se zjišťuje jazyk užívaný nejčastěji v domácnosti (Bělorusko, Maďarsko, Kanada, Polsko, Slovinsko, USA, Lichtenštejnsko)
- znalost dalších jazyků, kterými člověk komunikuje plynule (Maďarsko, Kanada, Estonsko, Lotyšsko, Lichtenštejnsko, Litva, Ukrajina, Rusko, Bělorusko, Malta)
- znalost oficiálního úředního jazyka dané země (Kanada, Kypr, Rusko, USA)
- při určení mateřského jazyka nemluvněte je rozhodující:
 - jazyk nejčastěji používaný v domácnosti (Rakousko, Slovinsko)
 - jazyk matky (Slovensko, Švýcarsko)